Kerk botst met staat over kerkasiel

Achtergrond - 14 december 2018 - Auteur: Lynn Stroo

Als voor een asielzoeker uitzetting dreigt, is bescherming zoeken in een kerk vaak de laatste strohalm. De afgelopen jaren nam het beroep op kerkasiel in Duitsland fors toe. Door verscherpte regels lopen de spanningen tussen kerk en overheid op.

Zeven Soedanese vluchtelingen klopten afgelopen juni op een kerkdeur in Rijnland-Palts. Van de deelstaatregering moesten ze terug naar Italië, het land waar ze Europa waren binnengekomen. Maar tot ergernis van de autoriteiten bood de evangelische kerk in de regio Rhein-Hunsrück de Soedanezen onderdak in drie van hun locaties.

“Wij zien het als een laatste mogelijkheid om bedreigde mensen te helpen”, vertelt dominee Christian Hartung van de kerk in Kirchberg aan de telefoon. “Deze Soedanezen leefden in Italië op straat, terwijl ze ziek waren. Eén van hen had tbc en hij kreeg geen medische behandeling. Bovendien heeft Italië een uitleveringsverdrag met Soedan. De vluchtelingen hadden dus kans uitgezet te worden naar het thuisland, waar ze hun leven niet zeker zijn.”

Marlon Bröhr (CDU), regionaal bestuurder in Rhein-Hunsrück, wilde de Soedanezen met politie-inzet uit de kerk halen, maar daar stak de deelstaatregering een stokje voor. Wel kregen vijf dominees van de evangelische kerk in september een aanklacht aan hun broek voor het faciliteren van illegaal onderdak.

Uitzetting voorkomen

Het aantal asielzoekers dat in kerken bescherming zoekt, is de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen. Tien jaar geleden kwam kerkasiel in Duitsland 36 keer voor. Nu verlenen 553 katholieke en protestantse kerken in Duitsland asiel aan ruim 880 mensen, onder wie 190 kinderen, blijkt uit cijfers van de Duitse organisatie Asyl in der Kirche. In vergelijking met Nederland gaat kerkasiel in Duitsland relatief makkelijk: er is geen doorlopende kerkdienst nodig om de politie buiten de deur te houden, zoals momenteel gebeurt in de Bethelkerk in Den Haag. Vrijwilligers houden daar al anderhalve maand een estafettekerkdienst om te voorkomen dat een uitgeprocedeerd Armeens gezin wordt uitgezet.

Een klein deel van de asielzoekers die in Duitsland in de kerk bescherming zoeken, is uitgeprocedeerd en probeert via het kerkasiel uitzetting te voorkomen.

De grootste groep moet volgens de regels van het verdrag van Dublin terug naar het land waar ze voet op Europese bodem hebben gezet.

Als Duitsland een asielzoeker niet binnen zes maanden na aankomst kan terugsturen naar een ander Europees land, is het zelf verantwoordelijk voor de asielprocedure. Aankloppen bij de kerk kan dus lonend zijn, zo laten ook de cijfers zien. In 2017 had het kerkasiel bij 1060 van de 1799 personen een succesvolle uitkomst: geen directe uitzetting en bijvoorbeeld een asielprocedure in Duitsland. Die kan daarna overigens alsnog in uitzetting eindigen.

> Dominee Hartung: 'Kerkasiel is geen statement, maar een noodoplossing'

Kerkasiel is vaak tegen het zere been van autoriteiten. Bröhr vindt het kerkasiel van de zeven Soedanezen ‘een ondermijning van de rechtsstaat’, meldde de regionale actualiteitenrubriek ‘17:30 Live’ in november. Dat is het niet, stelt dominee Hartung. “We bieden geen kerkasiel als statement of om eigen regels te maken. Het is een noodoplossing waar we als gemeente eerst uitvoerig met elkaar over praten en per geval beslissen. Als we besluiten vluchtelingen op te vangen, regelen we onderdak voor ze.”

Anders dan het woord kerkasiel doet vermoeden, slapen de vluchtelingen vaak niet letterlijk in de kerk. Hartung: “Wij hebben een leegstaand domineeshuisje in de stad en elders nog een ongebruikt appartement. Daar was een aantal Soedanezen ondergebracht. Ze hadden gewoon een eigen toilet en douche. We kunnen het faciliteren door giften en hulp van vrijwilligers.”

Politie-inzet

Het lastige aan kerkasiel is dat het niet in de wet is vastgelegd. Vaak wordt het door de overheid gedoogd uit respect voor de kerk als toevluchtsoord. Maar de politie mag ingrijpen als de overheid daar opdracht toe geeft. Dat gebeurde bijvoorbeeld in 2014 in Beieren. Agenten haalden een Tsjechische vrouw die het land uit moest uit een kerk. Zoiets was in geen jaren voorgekomen en het leidde tot veel verontwaardiging.

In 2015, op het hoogtepunt van de vluchtelingencrisis in Europa, maakten kerken en de Duitse asielinstantie Bamf nieuwe afspraken. Kerken mogen mensen herbergen als zij uitzetting op basis van bijvoorbeeld humanitaire gronden onrechtvaardig vinden. De kerken moeten dan wel een contactpersoon benoemen en binnen een maand een dossier over de asielzoeker aanleveren. Daarin moet worden uitgelegd dat het om een ‘schrijnend geval’ gaat. In ruil daarvoor gedoogt de overheid het kerkasiel. Op basis van het dossier kan de Bamf de zaak van de

vluchteling opnieuw onderzoeken.

> De overheid gedoogt het asiel als kerken in een dossier beargumenteren dat het om een 'schrijnend geval' gaat

De praktijk blijkt weerbarstiger. In de helft van de gevallen leverden de kerken geen dossier aan en werd er ook geen contactpersoon benoemd. In augustus heeft minister Seehofer (CSU) van Binnenlandse Zaken de regels voor het kerkasiel daarom verscherpt: levert de kerk geen informatie, dan wordt de asielzoeker als 'voortvluchtig' beschouwd. In dat geval mag de overheid iemand binnen 18 maanden uitzetten naar het land waar hij of zij Europa is binnengekomen, in plaats van binnen zes maanden.

Kritiek op de regels

De druk die de overheid op de kerken uitoefent, veroorzaakt spanningen. “Veel geëngageerde christenen die meewerken aan het kerkasiel, zien hun werk door de regelgeving gereduceerd tot een administratieve handeling”, citeerde de Berliner Morgenpost Heinrich Bedford-Strohm, voorzitter van de Duitse evangelische kerk. Daarmee doelt hij op de dossiers die de kerken moeten aanleggen. Volgens hem kijkt de Bamf te weinig naar humanitaire argumenten, die voor kerken juist doorslaggevend zijn. Volgens vluchtelingenorganisatie Matteo is het voor kerken nauwelijks te realiseren om een vluchteling 18 maanden lang te onderhouden. Dat gebeurt vaak op basis van giften en vrijwilligers. De bereidheid van kerken om mensen op te vangen neemt daardoor af, schreef de Süddeutsche Zeitung onlangs.

De gemeente van Christian Hartung werd geconfronteerd met de verlenging van de uitzettermijn naar 18 maanden terwijl de zeven Soedanezen nog door de kerk werden opgevangen. “Wij hebben bezwaar gemaakt en gelukkig oordeelde de rechtbank in Trier dat het onwettig was”, vertelt de dominee.

Ook in andere gevallen van kerkasiel moest er uiteindelijk een rechter aan te pas komen. Maar een sluitend oordeel vellen is lastig, omdat er geen wettelijke regels voor zijn. Afgelopen voorjaar oordeelde een rechter in München nog dat kerkasiel de overheid niet dwingt om het te gedogen, maar dat een verblijf in een kerk ook niet strafbaar is. Volgens de rechter moeten kerk en overheid zich houden aan hun zelfgemaakte afspraken.

'Kerkdeur staat altijd open'

Dominee Hartung heeft vooral moeite met de voorwaarden die aan het kerkasiel zijn gesteld. “In het dossier moeten wij beargumenteren wat er bijzonder is aan de vluchteling in kwestie. In ons geval zaten de zeven Soedanezen in hetzelfde

schuitje, dus dan is het moeilijk stellen dat ze stuk voor stuk een ‘schrijnend geval’ zijn.” Door de uitspraak van de rechter in Trier konden de mannen in november na zes maanden de kerk verlaten. Ze hoeven voorlopig niet terug naar Italië, vertelt Hartung. “Maar dat betekent niet dat we niet meer voor ze zorgen. We staan nog contact met hun advocaten.” Momenteel wonen de mannen in een vluchtelingenopvang, in afwachting van hun asielprocedure.

De Soedanezen waren vooralsnog de laatste van 14 vluchtelingen die de evangelische kerk in Rhein-Hunsrück dit jaar heeft opgevangen. “Maar onze deur staat altijd open”, zegt Hartung vastberaden. “Natuurlijk wordt elke aanvraag goed beoordeeld door het kerkbestuur, maar als een vluchteling geen andere opties heeft, verlenen wij weer asiel.”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/29682/kerk-botst-met-staat-over-kerkasiel